

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 334.732:338

Таран-Лала О.М.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту**Полтавського університету економіки і торгівлі*

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Статтю присвячено обґрунтуванню методологічної конструкції системного підходу в процесі розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації. Пояснено специфічні особливості і перспективні цілі і завдання соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації. Описано комплекс заходів щодо стабілізації і вдосконалення її розвитку з урахуванням ступеню їх відносної значущості для процесу формування цивілізованої системи споживчої кооперації в країні. Науково сформовано і запропоновано логічну схему поетапного реформування споживчої кооперації в умовах переходу до постіндустріальної економіки.

Ключові слова: системний підхід, концепція, соціально-економічний розвиток, система, споживча кооперація.

Таран-Лала Е.Н. КОНЦЕПЦИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ КООПЕРАЦИИ

Статья посвящена обоснованию методологической конструкции системного подхода в процессе разработки концепции социально-экономического развития системы потребительской кооперации. Объяснены специфические особенности и перспективные цели и задания социально-экономического развития системы потребительской кооперации. Описан комплекс мероприятий по стабилизации и совершенствованию ее развития с учетом степени их относительной значимости для процесса формирования цивилизованной системы потребительской кооперации в стране. Научно сформирована и предложена логическая схема поэтапного реформирования потребительской кооперации в условиях перехода к постиндустриальной экономике.

Ключевые слова: системный подход, концепция, социально-экономического развития, система, потребительская кооперация.

Taran-Lala O.M. CONCEPTION OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF SYSTEM OF CONSUMER COOPERATION

The article is sacred to the ground of methodological construction of approach of the systems in the process of development of conception of socio-economic development of the system of consumer cooperation. Specific of features and perspective aims and tasks of socio-economic development of the system of consumer cooperation are explained. The of complex of measures is described on stabilizing and perfection of her development taking into account a degree them relative meaningfulness for the process of forming of the civilized system of consumer cooperation in a country. The of logical chart of stage-by-stage reformation of consumer cooperation is scientifically formed and offered in the conditions of passing to the after industrial economy.

Keywords: approach of the systems, conception, socio-economic development, system, consumer cooperation.

Постановка проблеми. Управління соціально-економічним розвитком системи споживчої кооперації є організаційно-економічним механізмом багатосторонньої, комплексної, планомірної дії, як на внутрішнє середовище системи споживчої кооперації, так і на зовнішнє.

За своїм змістом управління соціально-економічним розвитком системи споживчої кооперації є сукупністю різноманітних прийомів, процедур, способів, на основі яких вирішуються соціально-економічні проблеми. Таке управління повинне здійснюватися на основі науково обґрунтованих підходів, комплексного обліку умов і чинників пізнання закономірностей розвитку соціально-економічних процесів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теоретичних і практичних представленнях методичних особливостей різних авторів до реалізації системного підходу в процесі розробки спостерігаються фрагментарність, нев'язаність, відсутність концептуальної єдності [1–12]. Цей факт переконує в тому, що відсутність обґрунтованої методологічної конструкції системного підходу в процесі розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації досі залишається предметом безлічі дискусій і досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Об'єктивна необхідність застосування системного підходу в процесі розробки концепції соціально-економічного розвитку обумовлена структурою, що все ускладнюється, зв'язками і станом змін, що постійно прискорюються, у системі споживчої кооперації.

Мета статті полягає в уточненні певних методичних положень реалізації системного підходу в процесі розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення наукової літератури з питань використання системного підходу в соціально-економічних дослідженнях, і зокрема розробки заходів щодо вдосконалення системи споживчої кооперації, показало, що реалізація системного підходу в процесі розробки і освоєння концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації може бути здійснена в чотири етапи [1–12]:

І етап – проведення аналізу проблем соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації, у результаті якого виявляються системні диспропорції і проблеми, встановлюється характер зв'язків і взаємин між суб'єктами – учасниками системи споживчої кооперації; виявляється характер дії чинни-

ків соціально-економічного розвитку і можливості управління ними, внаслідок чого може бути здійснене вирішення проблеми;

II етап – формулювання мети і можливих стратегій соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації. На цьому етапі на основі проведеного аналізу проблем визначаються можливі цілі розвитку споживчої кооперації на перспективу і можливе максимальне число напрямів, реалізація яких може привести до досягнення поставленої мети. При цьому здійснюється аналіз ресурсної бази споживчої кооперації, організаційно-господарські важелі, здатні забезпечити структурні зрушення, економічні й інші стимули, їх можливі комбінації і послідовність застосування для досягнення мети;

III етап – проведення оцінки ефективності і можливих наслідків реалізації концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації.

Оцінка ефективності і наслідків припускає проведення такої роботи по основних результатах функціонування системи споживчої кооперації: функціональному, економічному, соціальному, екологічному, соціально-психологічному. Якщо оцінка ефективності і наслідків свідчить про те, що та або інша концепція не влаштовує розробників по тих або інших параметрах, необхідно уточнити цілі, проблеми, скорегувати стратегію, уточнити терміни реалізації і досягнення цілей. У результаті проведення подібної роботи з безлічі запропонованих стратегій відбираються ті, які задовольняють вимогам розробників;

IV етап – вибір ефективної стратегії соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації. У результаті порівняльного аналізу запропонованих і відібраних стратегій соціально-економічного розвитку розробляють декілька сценаріїв їх реалізації, які будуть потім реалізовані відповідно до результатів прогнозів соціально-економічного розвитку. На цьому етапі необхідно передбачити можливість коригування стратегій у процесі їх практичної реалізації. У концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації необхідно визначити терміни, етапи і контрольні цифри її реалізації.

Відповідно до особливості методології системного аналізу процес розробки концепції і стратегії соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації може здійснюватися по трьох стадіях, кожна з яких включає декілька етапів.

Розглянемо деякі методичні питання поетапної розробки і реалізації концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації:

I стадія – здійснення постановки мети і визначення шляхів її досягнення. Процес розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації необхідно починати з аналізу цілей концепції, враховуючи при цьому, що сама система є засобом досягнення цілей. Ця робота здійснюється у декілька етапів:

а) етап змістовної постановки мети і завдань – визначення мети і завдань, їх формулювання. Це принциповий етап розробки концепції вдосконалення соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації, оскільки від постановки мети надалі визначатимуться зміст стратегії соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації;

б) етап системного аналізу мети і завдань – на цьому етапі споживча кооперація представляється як об'єкт у вигляді системи;

в) етап системного синтезу – на цьому етапі здійснюється логічний процес побудови мети функціонування системи споживчої кооперації.

II стадія – розробка програми соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації.

III стадія – реалізація концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації й оцінка отриманих результатів.

Розробку концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації необхідно здійснювати на основі обліку можливих стратегій її розвитку.

Під час розробки стратегій соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації стратегічних цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації необхідно вирішити питання стратегічного вибору шляху розвитку. Такими стратегіями можуть бути:

інерційна стратегія (стратегічна мета – збереження існуючого напрямку соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації);

інноваційна стратегія (стратегічна мета – повна зміна пріоритетів і структурна перебудова системи споживчої кооперації).

У науковій літературі існує й інша типізація стратегій соціально-економічного розвитку:

а) рутинні стратегії – використовуються практично без змін, копійовані, добре відомі, але раніше не вживані на цих об'єктах заходи, алгоритми і механізми;

б) селективні стратегії – використовуються переважно копійовані, добре відомі алгоритми і механізми. Ініціатива і свобода дій у процесі розробки і реалізації інноваційних рішень проявляється в обмежених межах після відповідного відбору;

в) адаптаційні стратегії – поєднують як добре відомі алгоритми і механізми ухвалення рішень, так і нові, раніше не використовувані для цього об'єкту підходи;

г) креативні стратегії – використовується творчий підхід, заснований на застосуванні креативних, нестандартних, оригінальних, нетрадиційних і некопійованих алгоритмів і механізмів, що дають змогу створювати принципово нові інноваційні рішення.

Слід підкреслити, що стратегічний вибір є ключовим питанням у розробці концепції, оскільки визначає всі подальші рішення.

Структура концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації визначається системою цілей і завдань.

При цьому необхідно враховувати:

стартові умови початкової соціально-економічної ситуації;

стратегічні цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку;

основні напрями реалізації стратегічних ланцюгів; наявність програм і підпрограм соціально-економічного розвитку;

існуючі механізми соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації.

Під час розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації визначення складу заходів зазвичай здійснювалося без реального врахування взаємозв'язків між складовими заходами. Підготовка стратегії зазвичай складалася з фрагментарної розробки окремих організаційних, технічних, технологічних, економічних і соціальних заходів із наступним зведенням їх в єдиний документ. Формальної методики обґрунтування концепції як комплексу взаємопов'язаних заходів практично не існувало.

У зв'язку з цим стає очевидним, що одним із центральних завдань розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації є

визначення повного переліку складу заходів в систематизованому і структурованому виді. Центральними питаннями під час рішення цієї задачі є:

уточнення цілей розробки концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації;

виявлення цілісної картини складу заходів концепції;

визначення реально існуючих зв'язків між заходами концепції;

обґрунтування комплексу заходів концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації.

Сучасна концепція розвитку системи споживчої кооперації повинна розроблятися за участю держави й інших інститутів і бути спрямована на формування таких умов для її діяльності, в яких буде можливе найбільш ефективне і справедливе задоволення інтересів і потреб усіх її суб'єктів-учасників. Така концепція повинна передбачати насамперед заходи, спрямовані на посилення її децентралізації і використання місцевих можливостей і резервів для задоволення соціальних потреб людей. Але це аж ніяк не повинно означати, що держава повинна зняти з себе всяку відповідальність за політику у сфері розвитку споживчої кооперації.

Центральне місце в концепції соціально-економічного розвитку споживчої кооперації належить стратегії. Така стратегія повинна визначати загальну мету, модель і інструменти розвитку, пріоритети й роль різних учасників споживчої кооперації в цьому процесі. Її зміст має бути спрямований на створення об'єктивних умов для активізації діяльності споживчих кооперативів, підвищення їх ефективності. За своєю суттю стратегія соціально-економічного розвитку споживчої кооперації має бути узгодженим баченням пріоритетних дій на середньострокову і довгострокову перспективи.

Укоопспількою була розроблена концепція розвитку споживчої кооперації України тільки до 2015 р. [11]. У концепції були визначені основні напрями діяльності організації споживчої кооперації для забезпечення стабільного поступального розвитку споживчої кооперації, розширення й інтенсифікації діяльності, придбання впливу на соціально орієнтованому ринку продовольчих і непродовольчих товарів, підвищення авторитету й участі у рішенні соціально-економічних проблем і забезпечення безпеки країни у сфері продовольчого забезпечення.

Згідно з цією концепцією, місія споживчої кооперації – участь у розвитку соціальної інфраструктури, передусім на селі, забезпечення стабільного розвитку споживчого ринку країни за рахунок задоволення потреб і соціального захисту, підвищення зайнятості населення, що залучається до діяльності і обслуговуваного споживчою кооперацією, зміцнення безпеки України у сфері продовольчого забезпечення [11].

Основними цілями розвитку споживчої кооперації було зазначено [11]:

збереження і розвиток споживчої кооперації як єдиної, потужної і самобутньої системи;

зміцнення і посилення позицій на традиційних ринках;

зміцнення позицій у сільських поселеннях на рівні районних центрів і центральних садиб, розвиток і конкуренція на регіональному, міжрегіональному і федеральному рівнях, вихід на ринки міст, у тому числі великих;

модернізація й інтеграція в інноваційну економіку;

інтеграція в рішення загальнодержавних проблем, у тому числі підвищення добробуту сільського

населення, розвиток на основі ефективної взаємодії з державними інститутами.

Виходячи з теоретичних розробок і виявлених особливостей соціально-економічного розвитку споживчої кооперації на етапі становлення постіндустріального суспільства, нами було критично і більш детально проаналізовано зміст загального стану концепції та сформульовані загальні завдання.

Запропонована концепція розвитку споживчої кооперації показала, що вона переважно носить організаційно-технологічний, організаційно-управлінський, організаційно-економічний характер і практично не порушує найважливіших принципових питань: по-перше, питань соціалізації і гуманізації стосунків споживчої кооперації, по-друге, питання формування цивільзованого члена – пайовика споживчих кооперативів, по-третє, питання адаптації діяльності споживчих кооперативів відповідно до особливостей розвитку постіндустріальної економіки.

Водночас аналіз розроблених в останнє десятиліття концепцій розвитку споживчої кооперації в країні показав, що в жодній із них указаним питанням не приділялося серйозної уваги і, як результат, такі концепції виявилися нежиттєздатними і практично не були реалізовані.

У процесі дослідження визначено, що розробка стратегії соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації повинна здійснюватися з урахуванням її специфічних особливостей і перспективних цілей і завдань.

Аналітики відзначають, що проголошені нині в законодавстві України цілі і принципи діяльності споживчої кооперації переважно співпадають із цілями і принципами, закріпленими Міжнародним кооперативним альянсом [1–12].

Ефективна концепція соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації вимагає з боку держави і суспільства створення таких об'єктивних умов і передумов її діяльності, які дали б змогу в масштабах суспільства, суспільній свідомості і правовій базі закріпити не декларативно, а реально мету споживчої кооперації – задоволення потреб своїх членів-пайовиків натомість реально існуючій на практиці меті – задоволення потреб усього населення території обслуговуваного кооперативу.

У процесі дослідження висунена гіпотеза, відповідно до якої інституту споживчої кооперації в економічній системі держави відводиться одна з провідних ролей. Відповідно до цієї гіпотези, процес розвитку системи споживчої кооперації в регульованій ринковій постіндустріальній економіці, її місце, роль і значення не лише не скоротяться, але значною мірою зростуть як найбільш підготовленого і адекватного інституту, відповідного потребам, цілям і принципам постіндустріального суспільства.

Переконливе свідчення тому, як показали дослідження, – значний збіг основних пріоритетів, цілей, завдань і механізмів соціально-економічного розвитку постіндустріального суспільства і кооперативного руху (місія постіндустріального суспільства і споживчої кооперації – на основі процесу гуманізації зробити моральними людей та економічні стосунки; захист інтересів і всіляке задоволення потреб людини; зміна пріоритетів із задоволення переважно матеріальних потреб та інтересів на пріоритети нематеріальних і духовних цінностей; розширення економічної й інтелектуальної свободи; усунення пригноблення людини людиною; підвищення естетичних характеристик процесів трудової діяльності; обмеження екологічної шкідливості виробництва і поліпшення природного довкілля тощо).

Дослідження показали, що ефективна концепція соціально економічного розвитку системи споживчої кооперації разом з організаційно-технологічними, економіко-технологічними й іншими напрямками і параметрами повинна обов'язково включати цілісний комплекс заходів, спрямованих на гуманізацію стосунків споживчої кооперації, надання всім елементам цих стосунків спрямованості на створення сприятливих умов для всебічного розвитку і реалізації соціального потенціалу всіх суб'єктів-учасників, розвиток гуманістичних зв'язків між суспільством, державою, членами – пайовиками споживчих кооперативів, їх керівниками, найнятими робітниками, а також споживачами вироблюваних кооперативами товарів і послуг із метою забезпечення прогресивного розвитку суспільства шляхом соціального прогресу.

Пріоритетними напрямками формування концепцій соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації повинні стати заходи, спрямовані на вдосконалення проблемних соціально-економічних стосунків споживчої кооперації, що сформувався на етапі перехідної ринкової економіки.

Процес гуманізації стосунків споживчої кооперації має бути спрямований передусім на ліквідацію передумов і чинників їх деградації, формування системи заходів, спрямованих на постійний пошук і забезпечення балансу соціально-економічних інтересів членів – пайовиків споживчих кооперативів, їх керівників і працівників, населення, зацікавленого в придбанні товарів і послуг споживчої кооперації.

Концепція розвитку системи споживчої кооперації повинна включати заходи, спрямовані на формування соціально спрямованих управлінських інтересів і характер поведінки керівних кадрів споживчих кооперативів, ліквідацію тінювих і неформальних економічних стосунків і процесів.

Концепція соціально-економічного розвитку споживчої кооперації повинна містити основні положення програм підготовки і перепідготовки управлінських кадрів споживчих кооперативів як на спеціальних курсах і семінарах при вищих і середніх учбових закладах, так і всередині підприємств, тощо.

Іншою важливою проблемою сучасних концепцій розвитку споживчої кооперації є відсутність науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення системи управління стосунками споживчої кооперації.

Проблема управління споживчими кооперативами в нашій країні полягає в деформованому посиленні адміністративного управління, що викликає необхідність скорочення масштабів його впливу і підвищення ролі і рівня демократизації в управлінні.

Враховуючи протиріччя посилення адміністративного і демократичного управління в споживчій кооперації, в Україні представляється необхідним збереження ефективного адміністративного (професійного) управління кооперативами в організаційно-технологічній, організаційно-технічній і організаційно-економічній сферах за істотного посилення демократичного членського контролю.

Вирішення цієї проблеми може бути здійснене шляхом законодавчого і нормативного закріплення таких принципів положень:

рівність реальних прав рядових членів-пайовиків і пайовиків-керівників;

розподіли «керівного чинника» і «чинника управління», що припускає віднесення до компетенцій рішення загальних зборів членів – пайовиків кооперативу волевиявлення більшості членів кооперативу і обов'язкове виконання рішень його керівництвом;

підзвітність керівництва членам-пайовикам під час здійснення керівництвом кооперативу адміністративного контролю виробничої й іншої діяльності та здійснення демократичного членського контролю керівництва кооперативу виборними контрольними органами;

можливість кожного члена-пайовика здійснити контроль використання вкладених грошових та інших засобів.

Реалізація на практиці подібних положень дасть можливість сформувати модель ефективного управління в системі споживчої кооперації, заснованої на балансі інтересів і можливостей використання адміністративного (професійного) управління з боку керівництва кооперативами і демократичним членським контролем із боку пересічних членів – пайовиків кооперативів. Концепція повинна передбачати як традиційні, так і нові напрями діяльності споживчої кооперації, що обумовлює зростання чисельності працівників споживчої кооперації, безпосередньо пов'язано з розширенням обсягу діяльності діючих підприємств, уведенням у дію нових підприємств. Якщо говорити про традиційні галузі діяльності: торгівлю, громадське харчування, промисловість – це значною мірою зумовлене інвестиційними вкладеннями. Цей шлях має обмежені можливості реалізації.

Реальні резерви збільшення числа робочих місць закладені в розвитку нетрадиційних для споживчої кооперації напрямів діяльності: торгівлі медикаментами, сільськогосподарського виробництва, туристичної діяльності, готельного господарства, борошномельного виробництва, розвитку сфери послуг тощо.

Однією з серйозних проблем подальшого соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації сьогодні є відсутність повноцінної її соціальної бази. Світовий досвід переконливо свідчить про те, що підвищення ефективності діяльності споживчих кооперативів забезпечується завдяки розвиненій і надійній соціальної бази.

Концепція соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації повинна містити пропозиції щодо розвитку і розширенню повноцінної її соціальної бази, активізації процесу залучення пайовиків до економічної участі в споживчій кооперації на основі надання бонусів на товарообіг.

Концепція розвитку системи споживчої кооперації повинна передбачати включення заходів щодо активізації економічної діяльності споживчих кооперативів, передусім:

скорочення обмежень участі кооперативів у комерційній діяльності будь-яких форм і можливість створення контрольованих кооперативами підприємств на умовах розподілу прибутку на кооперативних принципах, тобто напрям прибутку на спільні потреби пайовиків, на розвиток кооперативу, на бонус щодо товарообігу і, звичайно, обмежений відсоток на пайовий капітал; залучення пайовиків до економічної участі за допомогою бонусів щодо товарообігу (не менше 3–5%);

дохід пайовиків має бути не нижче за величину облікової ставки банків для фізичних осіб.

Подібні заходи забезпечать об'єктивні передумови для розширення соціальної бази споживчої кооперації, підвищення мотивації для вступу в кооперативи населення й активізації участі членів-пайовиків в їх економічній діяльності.

Концепція соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації повинна включати

Таблиця 1

**Етапи реформування системи споживчої кооперації України
в умовах переходу до постіндустріальної економіки**

Етапи	Цілі	Заходи
I етап (першочергові завдання) – перехідна ліберально-ринкова економіка	Зупинити розвиток кризових процесів у соціально-економічному розвитку споживчої кооперації	Концентрація організаційно-економічних заходів на виході системи споживчої кооперації з кризи, відновлення принципів кооперативного руху, формування ефективної соціально орієнтованої системи управління розвитком споживчої кооперації. Відновлення соціальних пріоритетів її функціонування, захисту інтересів і задоволення потреб членів-пайовиків, працівників і споживачів – нечленів споживчих товариств. Збереження кадрового потенціалу споживчої кооперації і її матеріально-технічної бази. Ліквідація деформацій у матеріально-технічній і фінансовій політиці в системі споживчої кооперації.
II етап – перехід від ліберально-ринкової до постіндустріальної економіки	Сформувати основу соціально орієнтованого ринково регульованого механізму розвитку системи споживчої кооперації, включаючи її інфраструктуру; здійснити структурну перебудову і розширення діяльності споживчої кооперації	Завершення створення інфраструктури споживчої кооперації, адекватної етапу регульованої ринкової економіки постіндустріального суспільства. Повсюдне завершення формування соціально орієнтованого типу стосунків споживчої кооперації. Розвиток підприємств споживчої кооперації, їх структурна перебудова, здійснення реального виконання програм захисту інтересів і задоволення потреб членів-пайовиків і працівників споживчих кооперативів і населення.
III етап – регульована постіндустріальна економіка	Завершити перехідний період: забезпечити соціальну захищеність і задоволення соціально-економічних потреб усіх суб'єктів – учасників системи споживчої кооперації	Гарантований захист інтересів і задоволення соціально-економічних та інших потреб членів-пайовиків і працівників споживчих кооперативів, а також обслуговуваного населення, забезпечуючи збалансованість інтересів усіх суб'єктів – учасників системи споживчої кооперації і формування соціально орієнтованого типу стосунків споживчої кооперації. Формування, розвиток та ефективне функціонування розвиненої соціальної і виробничої інфраструктури споживчої кооперації. Завершення переходу від задоволення найнаступніших першочергових потреб (переважно матеріальних і фізіологічних) до задоволення соціальних і економічних потреб вищого порядку, що забезпечують гармонійний розвиток людини. Створення системи мотиваційної активності, забезпечуючи соціально-економічний розвиток усіх суб'єктів – учасників системи споживчої кооперації.

принципи і основні напрями регулюючої держави на етапі становлення постіндустріальної економіки. Із цією метою мають бути розроблені основи державної політики і стратегії у сфері соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації на короткострокову, середньострокову і довгострокову перспективи. При цьому пріоритетними напрямами мають бути:

приведення нормативних документів, що визначають діяльність споживчої кооперації, у відповідність із принципами, цінностями і нормами міжнародних кооперативних організацій;

використання різних соціально-економічних та інших механізмів для розширення соціальної бази системи споживчої кооперації.

Висновки. Таким чином, у процесі дослідження доведено, що реалізація концепції соціально-економічного розвитку в системі споживчої кооперації повинна здійснюватися в певній послідовності. У зв'язку з цим нами запропонована логічна схема поетапного реформування споживчої кооперації в умовах переходу до постіндустріальної економіки, в основу якої покладені комплекси заходів щодо стабілізації і вдосконалення її розвитку з урахуванням ступеню їх відносної значущості для процесу формування цивілізованої системи споживчої кооперації в країні (табл. 1).

Отже, підготовлений на основі викладеної методики склад заходів концепції соціально-економічного розвитку системи споживчої кооперації є об'єктивною основою для безпосередньої розробки конкретних варіантів технічних, технологічних, організаційних, економічних, соціальних та інших заходів у подальших дослідженнях стосовно розвитку системи споживчої кооперації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабенко С.Г. Стратегія розвитку кооперативного сектора економіки України / С.Г. Бабенко // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 4. – С. 38–49.
2. Бабенко С.Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці: [монографія] / С.Г. Бабенко – К.: Наукова думка, 2003. – 332 с.
3. Башнянин Г.І. Кооперативні системи: проблеми трансформації за умов ринкової транзиції / Г.І. Башнянин, А.Г. Дробовський, В.В. Іжевський. – Львів: Львів. комерц. акад., 2009. – 414 с.
4. Гончаренко В.В. Теоретико-методологічні підходи до відродження національного кооперативного руху / В.В. Гончаренко // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. – 2001. – № 5–6 (18–19). – С. 10–15.
5. Маркіна І.А. Управління споживчою кооперацією як соціально-економічною системою: [монографія] / І.А. Маркіна – Полтава: ПУСКУ, 2008. – 255 с.
6. Марцин В. Проблемы функционирования потребительской кооперации и пути стабилизации хозяйственной деятельности / В. Марцин // Экономика Украины. – 2003. – № 4. – С. 24–28.
7. Окландер М.А. Стратегії розвитку підприємств споживчої кооперації України: [монографія] / М.А. Окландер, О.П. Чукурна, В.В. Гончаренко – Одеса: Екологія, 2007. – 324 с.
8. Перхун В.Г. Розвиток відносин соціального партнерства у споживчій кооперації в умовах глобалізації / В.Г. Перхун // Соціальна економіка. – 2006. – № 1–2. – С. 88–92.
9. Перхун В.Г. Споживча кооперація у соціальному розвитку сучасного суспільства / В.Г. Перхун [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrcoop-journal.com.ua/2010-3/num/perhun.htm>.
10. Склар Г.П. Економічні умови та протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці: [монографія] / Г.П. Склар. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 279 с.
11. Стратегія розвитку споживчої кооперації України (2004–2015 рр.) / Кер. авт. кол. С.Г. Бабенко. – К.: Укоопспілка, 2004. – 62 с.
12. Чукурна О.П. Місце і роль споживчої кооперації в умовах трансформаційної економіки / О.П. Чукурна // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Вип. 188. – Т. 4. – С. 1088–1100.